

विजय मल्लका दोस्रो चरणका एकाइकीमा समाज मनोविज्ञान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
रमा कुवंर
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अर्न्तगत नेपाली केन्द्रीय विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षकी विद्यार्थी रमा कुवंरद्वारा तयार पारिएको “विजय मल्लका दोस्रो चरणका एकाङ्कीमा समाज मनोविज्ञान” शीर्षकको शोधपत्र उक्त तहका निम्ति उपयुक्त देखिन आएकाेले स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा. डा देवीप्रसाद गौतम

(विभागीय प्रमुख)

.....

२. डा. मीरा प्रधान

(शोधनिर्देशक)

.....

३. प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्

(बाह्य परीक्षक)

.....

मिति : २०७५/०४/३१

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षकी छात्रा रमा कुवंरले विजय मल्लका दोस्रो चरणका नाटकमा समाज मनोविज्ञान शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । मिहिनेतपूर्वक तयार पारिएको यस शोधपत्रप्रति म सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७५/०४/२५

.....

डा. मीरा प्रधान
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरुआमा मीरा प्रधानज्यूको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । शीर्षक चयन देखि अन्त्यसम्म नै आफ्नो महत्त्वपूर्ण समय प्रदान गरी आवश्यक सहयोगका साथै प्रेरणा तथा प्रोत्साहन प्रदान गर्नु भएकोमा मेरा शोध निर्देशकप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत शोध कार्यका लागि आवश्यक सहयोग गर्नु हुने नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा. डा. देवीप्रसाद गौतम लगायत सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोधकार्य तयार पार्ने क्रममा सन्दर्भ, पुस्तक, पत्रपत्रिका, लेख रचना, उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुर र नेपाली केन्द्रीय विभागको पुस्तकालयका कर्मचारीहरू प्रति धन्यवाद प्रकट गर्न चाहन्छु ।

मेरा जीवनका हरेक यात्रामा सफलताको कामना गर्दै सधैं उच्च शिक्षा अध्ययनतिर लाग्न प्रेरित गरिरहने मेरा आमा बुवाप्रति म सदा आभारी छु । साथै मलाई स्नातकोत्तर तह पढ्नका लागि आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण पाठ्यपुस्तक खोजिदिएर र अगाडि बढ्न प्रेरणा र हौसला बढाइदिनु हुने मेरा श्रीमान सुवास कुँवरप्रति म आभारी छु । साथै प्रस्तुत शोधकार्य तयार पार्ने क्रममा आवश्यक पुस्तक प्रदान गर्नुहुने गुरु श्री चैतन्य प्रधानज्यूमा प्रति निकै आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने सिलसिलामा उचित सहयोग र हौसला प्रदान गर्नुहुने मेरो सम्पूर्ण साथीहरू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । अत्यन्त व्यस्त समयमा पनि शोधपत्रको विविध पक्षहरू मिलाउने फर्साटिकर स्टेशनरी सप्लायर्स र लेखनमा सहयोग गर्नुहुने मेरो मित्र राजिन पनेरु र दिपा पाण्डेप्रति पनि आभारी छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शैक्षिक सत्र : २०६८/२०६९

परीक्षा क्रमाङ्क : २८०३४९

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-४५८-७२-२००७

मिति : २०७५/०४/३९

.....

रमा कुवर

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर, काठमाडौं

विषय सूची

पेज नं

पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय	१-६
१.१ विषयपरिचय	१
१.२ समस्याकथन	२
१.३ शोधकार्यका उद्देश्य	३
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.५ अध्ययनको औचित्य	५
१.६ अध्ययनको सीमाङ्कन	५
१.७ शोधविधि	६
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद : विजय मल्लको एकाङ्कीहरूमा सामाजिक संरचना	७-२३
२.१ विषय प्रवेश	७
२.२ समाज एवम् सामाजिक संरचनाका आधारमा विजय मल्लका दोस्रो चरणका एकाङ्कीहरूको विश्लेषण	८
२.२.१ 'कंकाल' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	८
२.२.२ 'यो किताब नच्यातियोस्' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	९
२.२.३ 'बहुला कहँका' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	११
२.२.४ 'जीवन बिमा' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१२
२.२.५ 'कोसँग जुधौँ' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१३
२.२.६ 'शिलाको बङ्गला' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१४
२.२.७ 'पत्थरको कथा' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१५
२.२.८ 'सत्ताको खोजमा' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१६
२.२.९ 'मृत्युको छायामुन्तिर खोज' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१७
२.२.१० 'पुराणको हराएको पाना' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१८
२.२.११ 'पाहुना' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	१९

२.२.१२ 'अन्धाको पनि आँखा खुलेको हुन्छ' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	२०
२.२.१३ 'श्री ५ बडामहाराधिराज पृथ्वी नारायण शाह' एकाङ्कीमा सामाजिक संरचना	२२
२.३ निष्कर्ष	२३
तेस्रो परिच्छेद : विजय मल्लका दास्रो चरणका एकाङ्कीहरूमा सामाजिकीकरण	२४-३६
३.१ विषय प्रवेश	२४
३.२ सामाजिकीकरणका आधारमा विजय मल्लका दास्रो चरणका एकाङ्कीहरूको विश्लेषण	२५
३.२.१ 'कंकाल' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२५
३.२.२ 'यो किताब नच्यातियोस्' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२६
३.२.३ 'बहुला कहँका' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२७
३.२.४ 'जीवन विमा' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२८
३.२.५ 'कोसँग जुधौँ' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२९
३.२.६ शीलाको बड्गला' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	२९
३.२.७ 'पत्थरको कथा' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३०
३.२.८ 'सत्ताको खोजमा' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३१
३.२.९ 'मृत्युको छायामुन्तिर खोज' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३२
३.२.१० 'पुराणको हराएको पाना' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३३
३.२.११ 'पाहुना' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३४
३.२.१२ 'अन्धाको पनि आँखा खुलेको हुन्छ' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३५
३.२.१३ 'श्री ५ बडामहाराज पृथ्वीनारायण शाह' एकाङ्कीमा सामाजिकीकरण	३६
३.३ निष्कर्ष	३७
चौथो परिच्छेद : विजय मल्लका एकाङ्कीहरूमा सामाजिक परिवर्तन	३९-५३
४.१ विषय प्रवेश	३९
४.२ सामाजिक परिवर्तनका आधारमा विजय मल्लका दोस्रो चरणका एकाङ्कीहरूको विश्लेषण	४०
४.२.१ 'कंकाल' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४१
४.२.२ 'यो किताब नच्यातियोस्' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४२
४.२.३ 'बहुला कहँका' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४३

४.२.४ 'जीवन विमा' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४४
४.२.५ 'कोसँग जुधौँ' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४५
४.२.६ 'शीलाको बङ्गला' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४६
४.२.७ 'पत्थरको कथा' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४७
४.२.८ 'सत्ताको खोजमा' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४८
४.२.९ 'मृत्युको छायामुन्तिर खोज' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४८
४.२.१० 'पुराणको हराएको पाना' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	४९
४.२.११ 'पाहुना' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	५०
४.२.१२ 'अन्धाको पनि आँखा खुलेको' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	५१
४.२.१३ 'श्री ५ बडामहाराज पृथ्वीनारायण शाह' एकाङ्कीमा सामाजिक परिवर्तन	५२
४.३ निष्कर्ष	५३
पाँचौँ परिच्छेद : विजय मल्लका एकाङ्कीहरूमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५४-६६
५.१ विषय प्रवेश	५४
५.२ संस्कार, संस्कृति र प्रथाका आधारमा विजय मल्लका दोस्रो चरणका एकाङ्कीहरू	५५
५.२.१ 'कंकाल' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५६
५.२.२ 'यो किताब नच्यातियोस' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५७
५.२.३ 'बहुला कहिँका' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५७
५.२.४ 'जीवन विमा' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५८
५.२.५ 'कोसँग जुधौँ' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	५९
५.२.६ 'शीलाको बङ्गला' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६०
५.२.७ 'पत्थरको कथा' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६१
५.२.८ 'सत्ताको खोजमा' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६१
५.२.९ 'मृत्युको छायामुन्तिर खोज' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६२
५.२.१० 'पुराणको हराएको पाना' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६३
५.२.११ 'पाहुना' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६३
५.२.१२ 'अन्धाको पनि आँखा खुलेको हुन्छ' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६४
५.२.१३ 'श्री ५ बडामहाराज पृथ्वीनारायण शाह' एकाङ्कीमा संस्कार, संस्कृति र प्रथा	६५

५.३ निष्कर्ष	६६
छैठौँ परिच्छेद : सारांश तथा निष्कर्ष	६७-७०
७.१ सारांश	६७
७.२ निष्कर्ष	६८
७.३ भावी शोधकार्यका लागि सम्भाव्य शीर्षकहरू	७०

सन्दर्भ सामग्री सूची

सङ्क्षेपीकृत सुची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
अनु.	अनुवाद
इ.स.	इस्वी सम्वत्
चौ. स.	चौथो संस्करण
डा.	डाक्टर
दो.स.	दोस्रो संस्करण
ने.रा.प्र. प्र	नेपाल राष्ट्रिय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पाँ.स.	पाँचौं संस्करण
प्र.स.	प्रथम संस्करण
प्रा.डा.	प्राध्यापक डाक्टर
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
पृ.	पृष्ठ
वि.स.	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	सम्पादक